

УДК 331.341.1:631.11

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. Смулка, аспірантка

ORCID ID: 0000-0002-5549-4744

Львівський національний аграрний університет

© О. Смулка, 2020

<https://doi.org/10.31734/agrarecon2020>.

Смулка О. Формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств

Інноваційний потенціал підприємства розглядається як сукупність ресурсів (матеріальних і нематеріальних), а також умов, що визначають можливості застосування цих ресурсів для досягнення цілей, пов'язаних з інноваційним розвитком підприємства. Виділені складові інноваційного потенціалу підприємства, які відображають окремі його функції та види задіяних ресурсів: кадрова, матеріальна, фінансова, організаційно-управлінська, інформаційна, маркетингова.

Зазначено, що формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств повинно відбуватися на різних організаційних рівнях: окремих підприємств (мікрорівень), галузі, регіону (мезорівень), національному (макрорівень). На рівні підприємства комплекс заходів з формування інноваційного потенціалу доцільно планувати і вживати в рамках реалізації певного інноваційного проєкту. Наведені критерії, за якими запропоновано здійснювати оцінку окремих складових інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства. За результатами аналізу дійти висновку про відповідність кожної зі складових інноваційного потенціалу підприємства завданням реалізації інноваційного проєкту. Зазначені основні заходи, які можуть бути вжиті сільськогосподарським підприємством для формування його інноваційного потенціалу.

На мезорівні діяльність щодо формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств має бути спрямована на: координацію діяльності наукових установ, їхньої співпраці з аграрним бізнесом; розвиток системи аграрного дорадництва (agricultural extension); формування інноваційних аграрних кластерів; реалізацію регіональних програм підтримки інноваційного розвитку. На макрорівні виконуються завдання, пов'язані з фінансуванням аграрної освіти і науки, моніторингом інноваційних процесів у сільському господарстві, підтримкою агровиробників за пріоритетними напрямками їхньої діяльності, реалізацією цільових програм інноваційного розвитку системи аграрного виробництва.

Відповідні заходи слід розглядати у рамках єдиного механізму формування й використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, державне регулювання.

Smulka O. Formation of the innovative potential of agricultural enterprises

The innovative potential of the enterprise is considered as a set of resources (tangible and intangible), as well as the conditions that determine the possibilities of those resources using to achieve the goals, associated with the innovative development of the enterprise. The article highlights components of the innovative potential of enterprises, which reflect some of its functions and types of involved resources, particularly personnel, material, financial, organizational and managerial, information, and marketing.

It is noted that formation of the innovation potential of agricultural enterprises should take place at different organizational levels: individual enterprises (micro level), industry, region (meso level), national (macro level). At the level of enterprise, it is expedient to plan and implement a set of measures for formation of the innovation potential within the framework of implementation of a certain innovation project. The criteria according to which it is offered to carry out an estimation of separate components of the innovative potential of the agricultural enterprise are presented in the work. Basing on the results of the analysis, a conclusion is made

about the compliance of each of the components of the innovation potential of the enterprise with the task of implementing an innovation project. The basic measures which can be carried out by the agricultural enterprise for formation of its innovative potential are specified by the author.

At the meso level, activities for the formation of the innovative potential of agricultural enterprises should be aimed at: coordination of the activities of scientific institutions, their cooperation with the agrarian business; development of the agricultural extension system; formation of innovative agricultural clusters; implementation of regional programs to support innovative development. At the macro level, they are the tasks, related to the financing of agricultural education and science, monitoring of innovation processes in agriculture, support of agricultural producers in the priority areas of their activities, the implementation of targeted programs of innovative development of agricultural production.

The relevant measures should be considered within the framework of a single mechanism for formation and use of the innovative potential of the agricultural production system.

Key words: *agricultural enterprises, innovation activity, innovation potential, state regulation.*

Постановка проблеми. Масштаби, спрямованість та ефективність інноваційної діяльності підприємств залежать насамперед від їхньої здатності до впровадження інновацій. Ця здатність визначається багатьма обставинами, зокрема наявністю необхідних ресурсів та умовами їхнього використання. Сукупність відповідних засобів і можливостей утворює потенціал підприємства. Однак його складова, що використовується в інноваційній діяльності суб'єкта господарювання, може бути окреслена дефініцією «інноваційний потенціал підприємства».

Основна функція інноваційного потенціалу – забезпечення інноваційного розвитку підприємства, зокрема досягнення ним конкурентних переваг завдяки впровадженню інновацій. Рівень реалізації цієї функції залежатиме від кількісних і якісних характеристик інноваційного потенціалу, збалансованості окремих його складових.

Формування інноваційного потенціалу будь-якого підприємства, у тому числі сільськогосподарського, є складним процесом, який вимагає значних витрат. Для забезпечення оптимальної структури окремих складових і характеристик інноваційного потенціалу процес його формування вимагає ретельного планування з урахуванням цілей підприємства та його здатності забезпечити відповідні витрати. Ця діяльність не обмежується рамками окремого сільськогосподарського підприємства. У забезпеченні інноваційного розвитку аграрного сектору беруть участь суб'єкти суміжних галузей, наукові установи, органи державної влади. Тому актуальним завданням є обґрунтування принципів форму-

вання інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств на різних організаційних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі склалися різні підходи до трактування поняття «інноваційний потенціал підприємства». Найпоширенішим є так званий ресурсний підхід, згідно з яким інноваційний потенціал розглядають як сукупність різних видів ресурсів, що можуть бути використані для здійснення інноваційної діяльності, досягнення підприємствами конкурентних переваг завдяки впровадженню інновацій (Вікарчук та Клімова, 2018; Куцик, 2016, с. 4; Драган, 2015, с. 43; Приймак, 2015, с. 114 та ін.). Водночас погляди окремих авторів на склад ресурсів, які можуть бути віднесені до інноваційного потенціалу, різняться. Окремі науковці розглядають сутність інноваційного потенціалу підприємства у контексті діяльності, заходів, пов'язаних із впровадженням інновацій, або спроможності до відповідних дій (Бервено та Артамонова, 2017, с. 173; Комчатних, 2014, с. 104). Учені пропонують і комплексний підхід до трактування сутності інноваційного потенціалу підприємства, поєднуючи у визначенні цієї дефініції як наявність ресурсів, так і здатність суб'єкта застосовувати їх в інноваційній діяльності (Верхоглядова та Каширшківа, 2013; Янченко, 2013а, с. 67–68).

Значну увагу дослідники приділяють методиці оцінки інноваційного потенціалу підприємства. Часто для цього пропонують авторські розробки, зокрема щодо визначення

інтегрального показника у вигляді певного коефіцієнта (Кабаченко, 2018, с. 136; Черкасова та Богаченко, 2017, с. 16–17; Куцик, 2016, с. 45; Комчатний, 2014, с. 106; Крисанов та Водянка, 2013, 98-101; Захарченко, Корсікова та Меркулова, 2012, с. 150–152).

Сутність, особливості оцінки та механізми розвитку інноваційного потенціалу аграрних підприємств розглядають Шестаковська Т.Л. та Кушнір С.О. (2019), Гуторов А.О. (2018), Вишнівська Б.В. (2014), Янченко З.Б. (2013б) та інші автори. Водночас не всі аспекти, пов'язані зі забезпеченням системного підходу до формування й розвитку інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфіки галузі є з'ясованими. Це вимагає продовження відповідних досліджень.

Постановка завдання. Ми ставили завдання визначити принципи і практичні підходи до формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств на різних організаційних рівнях.

Методика дослідження та матеріали. Під час дослідження було використано низку загальнонаукових методів дослідження (аналізу та синтезу, індукції й дедукції, абстрагування), за допомогою яких узагальнено існуючі підходи до виділення складових інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств, обґрунтовано критерії їхньої оцінки, визначено заходи зі забезпечення його формування.

Виклад основного матеріалу. Схиляючись до комплексного підходу у трактуванні інноваційного потенціалу підприємства, ми розглядаємо його як сукупність ресурсів (матеріальних і нематеріальних), а також умов, що визначають можливості їхнього застосування для досягнення цілей, пов'язаних з інноваційним розвитком суб'єкта господарювання. Інноваційний потенціал охоплює засоби і можливості, що є в розпорядженні підприємства або можуть бути ним отримані за певних умов.

Окрім мікрорівня (підприємства), формування інноваційного потенціалу відбувається й на вищих організаційних рівнях – галузі, регіону (мезорівень), національному (макрорівень) (Дикань, 2015, с. 284; Драган, 2015, с. 42; Воронков, 2013, с. 168). Слід зазначити, що інноваційний потенціал сільського господарства як галузі не можна зводити до суми інноваційних потенціалів окремих аграрних підприємств. Суб'єктами інноваційної діяльності в галузі, окрім агровиробників, є науково-дослідні установи, дорадчі служби, громадські об'єднання, інші організації. Крім того, умови функціонування галузі є значно розмаїтішими і складнішими, ніж умови функціонування окремого підприємства. Тому формування та забезпечення ефективного використання інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств повинно передбачати заходи, здійснювані як безпосередньо суб'єктами господарювання, так і на рівні галузі, регіону, країни.

На рівні підприємства комплекс заходів з формування інноваційного потенціалу буде особливо ефективним тоді, коли його плануватимуть і здійснюватимуть у рамках реалізації певного інноваційного проєкту. Тоді, виходячи з мети останнього, відповідні зусилля спрямовуватимуться на виконання конкретних завдань, здійснюватимуться в рамках обґрунтованого кошторису. Звичайно, підвищення кваліфікації кадрів чи придбання нової техніки підприємством можуть бути здійснені й поза реалізацією інноваційного проєкту. Однак тоді йтиметься про формування виробничого потенціалу підприємства загалом.

Формування інноваційного потенціалу в рамках реалізації певного проєкту повинно розпочатися з аналізу існуючої ситуації – встановлення наявності та фактичного стану тих матеріальних і нематеріальних ресурсів, що можуть бути задіяні в проєкті, уточнення умов їхнього використання. З'ясовують характеристики окремих елементів інноваційного потенціалу, їхню відповідність цілям проєкту. Вважаємо за доцільне виділити такі складові інноваційного потенціалу сільсько-

господарського підприємства: кадрову, матеріальну, фінансову, організаційно-управлінську, інформаційну, маркетингову. Основні критерії, за якими можуть бути оцінені ці складові, наведені в таблиці. Здійснюючи

аналіз, їх конкретизують через певні системи показників. За допомогою цих показників визначають обсяг необхідних ресурсів, наявність їх у підприємства, умови отримання із зовнішніх джерел тощо.

Таблиця

Критерії оцінки інноваційного потенціалу сільськогосподарського підприємства

Складова потенціалу	Критерій оцінки
Кадрова	Наявність компетенцій у працівників
	Умотивованість працівників
Матеріальна	Кількість і склад матеріальних ресурсів
	Характеристики матеріальних ресурсів
Фінансова	Обсяг необхідних витрат
	Використання власних джерел фінансування
	Перспективи залучення коштів
Інформаційна	Якість інформації
	Умови отримання інформації
Організаційно-управлінська	Рівень розвитку організаційної структури підприємства
	Ефективність системи управління підприємством
Маркетингова	Умови продажу продукції – результату інноваційної діяльності
	Ефективність маркетингової служби (системи збуту продукції) підприємства

За результатами аналізу доходять висновку про відповідність кожної зі складових інноваційного потенціалу підприємства завданням реалізації інноваційного проекту. Встановивши існуючі недоліки, визначають спроможність підприємства виправити ситуацію. Окреслюють заходи, які для цього необхідно вжити.

Кадрова складова як частина загального кадрового потенціалу суб'єкта господарювання визначається тими його працівниками, котрі можуть бути залучені до впровадження інновацій. Вона характеризується здатністю персоналу генерувати та сприймати інноваційні ідеї, реалізовувати їх на практиці. У рамках формування компетентнісної частини кадрового потенціалу підприємства передбачаються за необхідності: навчання персоналу у формі підвищення кваліфікації, участі у семінарах тощо; залучення експертів для надання консультацій щодо реалізації інноваційного проекту; найм нових працівників.

Зважаючи на високий рівень плинності кадрів у галузі, звертають увагу на удосконалення системи матеріального стимулювання працівників. З огляду на це варто передбачити доплати за оволодіння новими компетенціями (додатковими професіями, підвищення класності тощо).

Матеріальну складову інноваційного потенціалу підприємства визначають кількістю й складом матеріальних ресурсів (земельних, основних і оборотних засобів), що можуть бути задіяні для впровадження інновації. Нерідко для впровадження продуктової інновації сільськогосподарське підприємство може задовольнитися використанням тієї матеріально-технічної бази, яка вже є в його розпорядженні. Якщо ж потрібні додаткові технічні засоби, окрім придбання, розглядають варіанти оренди (для виконання окремої технологічної операції) або лізингу. Для малих агровиробників перспективним варіантом є вирішення проблем матеріально-

технічного забезпечення через членство в обслуговуючих кооперативах. Однак бажання самого фермера для застосування цього інструменту замало. Вирішення питань, пов'язаних із розвитком сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, переміщується з мікрорівня (окремого суб'єкта господарювання) на вищі організаційні рівні.

Що ж стосується формування матеріальної складової інноваційного потенціалу для впровадження процесової інновації, то проєкт здебільшого передбачає значні капітальні вкладення. Вирішення відповідних питань залежить від фінансового потенціалу підприємства. Проблема фінансового забезпечення є основною в реалізації більшості інноваційних проєктів. Заходи з її вирішення на мікрорівні пов'язані зі зміцненням фінансового стану підприємства. Тоді воно зможе розраховувати на залучення коштів із зовнішніх джерел. Визначаючи заходи зі зміцнення фінансової складової інноваційного проєкту підприємства, слід враховувати обсяг необхідних коштів, терміни їхнього надходження, період окупності. Кінцеві рішення значною мірою залежать від грошового потоку інноваційно-інвестиційного проєкту. Розглядають варіанти поєднання різних джерел фінансування під час його реалізації. Якщо підприємство має статус господарського товариства, серед інших варіантів можливе й використання коштів його засновників.

Обґрунтовуючи заходи з формування інформаційної складової інноваційного потенціалу підприємства, враховують обсяг і зміст інформації, який потрібен для реалізації проєкту. Інформація є ресурсом, що інтенсивно використовується вже на початкових етапах підготовки інноваційного проєкту. Витрати на збір початкової інформації, наприклад, на дослідження ринку, здійснюються ще до прийняття рішення про реалізацію проєкту. Згідно з існуючими підходами їх не слід відносити до витрат на проєкт при оцінці його окупності, тобто не слід розглядати повернення цих витрат через реалізацію проєкту. Складаючи грошовий

потік проєкту, враховують вартість лише тієї інформації, яка надходитиме у процесі його реалізації.

Формуючи інформаційну складову інноваційного потенціалу підприємства, особливу увагу звертають на можливість одержання надійної інформації на постійній основі. Серед каналів надходження інформації до сільськогосподарського підприємства доцільно виділити: співпрацю з дорадчими службами; отримання інформаційної підтримки від органів державного управління аграрним сектором; обмін інформацією завдяки співпраці в рамках аграрного кластера, членства в громадській організації, обслуговуючому кооперативі. Потрібно орієнтуватися на комплексне використання різних інформаційних каналів, застосування сучасних інформаційних технологій.

Організаційно-управлінська складова інноваційного потенціалу відображає наявність на підприємстві організаційних умов для впровадження інновацій, а також відповідність системи управління підприємством завданням інноваційного розвитку. Рішення щодо формування організаційно-управлінської складової інноваційного потенціалу підприємства стосуються удосконалення внутрігосподарського механізму суб'єкта господарювання та розвитку його зв'язків із зовнішніми партнерами. На внутрішньогосподарському рівні може бути прийняте рішення про використання існуючої структури організації для реалізації інноваційного проєкту, при цьому лише уточнюються завдання окремим підрозділам і службам, за потреби удосконалюють координацію їхньої діяльності. Такий підхід домінує в невеликих і середніх підприємствах. У великих підприємствах може йтися про створення окремого підрозділу чи служби, у складних формуваннях агрохолдингового типу – навіть про створення відокремленої в організаційному плані господарської одиниці.

Налагодження співпраці зі зовнішніми партнерами в рамках реалізації інноваційного проєкту може здійснюватися зі застосуванням різних форм інтеграції – конт-

рактної, партнерської, кооперативної, кластерної тощо. Вибираючи окрему з них, виходять насамперед із завдань проєкту, що повинні бути виконані. Важливу роль у формуванні цього елемента інноваційного потенціалу відіграє розбудова неформальних інституцій, що відображають добровільно прийняті партнерами норми поведінки, етику ведення бізнесу.

Заходи з розвитку маркетингової складової інноваційного потенціалу на рівні сільськогосподарського підприємства передбачають обґрунтування каналу, ціни та інших умов продажу продукції, виробництво якої є результатом продуктової інновації. В одних випадках ці умови диктує ринок, в інших – підприємство має змогу їх встановлювати. Щодо останнього, рівень отриманої вигоди залежатиме від ефективності діяльності збутової служби підприємства, тому за потреби розглядається питання про її удосконалення.

Сільськогосподарські підприємства, реалізуючи інноваційні проєкти, взаємодіють зі суб'єктами підприємницької діяльності різних галузей і сфер економіки, іншими установами й організаціями. Взаємодія з діловими партнерами залучає останніх до формування інноваційного потенціалу як агровиробників, так і їхнього власного. Безпосередню участь у цьому процесі беруть і органи державного управління. Форми й масштаби участі визначаються аграрною політикою, що реалізується в країні на національному та регіональному рівнях. Певний вплив на інноваційну діяльність в аграрному секторі справляють і вітчизняні громадські організації, іноземні структури, що надають некомерційну підтримку українським агровиробникам.

Формування інноваційного потенціалу на мікрорівні відбувається в рамках дії певного внутрігосподарського механізму. Оскільки аналогічний процес відбувається й на вищих рівнях організації економічних відносин, слід вести мову про механізм формування й використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва (див. рис.).

Формування та розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектору на мезорівні (регіону чи меншій території) передбачають реалізацію організаційних заходів з консолідації зусиль суб'єктів, що можуть бути у ньому задіяні. Вищою формою такої консолідації є створення інноваційного кластера. Учасники аграрного кластера – сільськогосподарські підприємства та їхні партнери з інших галузей і сфер економіки, зберігаючи юридичну самостійність, координують свої зусилля для формування замкнутого технологічного циклу виробництва й реалізації певного виду продукції (групи видів продукції). Сам факт створення кластера можна розглядати як інструмент впровадження маркетингової (якщо в рамках об'єднання вирішуються питання просування продукції до споживача) або організаційної (оскільки йдеться про налагодження нових партнерських зв'язків) інновації.

Для створення інноваційного кластера повинні бути сформовані відповідні умови. Серед них – наявність наукового потенціалу, структур, що спроможні довести до споживачів наукові розробки. Саме наукові установи, опираючись на підтримку державних органів, провідних агровиробників регіону, можуть виступити ініціаторами створення інноваційного аграрного кластера, розробити основні напрями й принципи його діяльності.

Однак наявності самого лише наукового потенціалу для створення інноваційного кластера недостатньо. Потрібна певна кількість суб'єктів, насамперед агровиробників, зацікавлених у постійних і тісних зв'язках у рамках реалізації програм інноваційного розвитку аграрного сектору. Формування такої зацікавленості, визначення оптимальних для конкретної області засад функціонування аграрного кластера є тривалим процесом. Функцію мобілізації суб'єктів, зацікавлених у відповідній співпраці, можуть певною мірою взяти на себе органи державної влади та/чи місцевого самоврядування, громадські об'єднання агровиробників. Водночас практично значущим є розвиток на обласному рівні інших форм співпраці науки й аграр-

ного бізнесу. Рух від простіших до складніших форм такої співпраці є раціональним підходом до формування інноваційного потенціалу аграрного сектору на мезорівні.

Серед програмних заходів зі забезпечення розвитку інноваційного потенціалу на рівні регіону чи окремої території доцільно виділити:

- розвиток діяльності дорадчих служб;
- проведення на регулярній основі виставкової діяльності, інших заходів з пре-

зентацією досягнень аграрної науки і передового досвіду;

- грантову підтримку на конкурсній основі цінних для задоволення суспільних потреб інноваційних проєктів (зокрема пов'язаних із виробництвом органічної та нішевої сільськогосподарської продукції, розвитком сільськогосподарської кооперації, використанням альтернативних джерел енергії, формуванням інфраструктури для збуту сільськогосподарської продукції тощо).

Рис. Механізм формування й використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва.

Реалізація відповідних заходів потребує належного забезпечення фінансовими та іншими ресурсами. У його формуванні повинні брати участь усі зацікавлені в інноваційному розвитку аграрного сектору суб'єкти – органи державної влади і місцевого самоврядування, наукові установи, сільськогосподарські підприємства та їхні об'єднання, інші комерційні структури. Фінансова підтримка відповідних процесів з боку державних органів є важливою, однак на неї в сучасних реаліях не слід покладати надмірні сподівання. Потрібно орієнтуватися на солідарну участь у реалізації відповідних програм усіх зацікавлених сторін.

На макрорівні роль органів державної влади у забезпеченні інноваційного розвитку аграрного сектору економіки країни є особливо вагомою. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, держава фінансує функціонування закладів аграрної освіти і науки, а з іншого – формує нормативно-правову базу розвитку сільського господарства й аграрного сектору економіки загалом. Напрями й механізми підтримки формування інноваційного потенціалу аграрного сектору, обсяги відповідних видатків визначаються з урахуванням реальних можливостей державних фінансів. З урахуванням обмеженості останніх особливого значення набувають моніторинг і контроль з боку держави процесів інноваційного розвитку аграрного сектору.

На органи державної влади покладається функція формування інституційного поля, сприятливого для забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства. Це багатоаспектна діяльність, яка, попри необхідність застосування політики аграрного протекціонізму, повинна бути зорієнтована на задіяння ринкових механізмів. Йдеться про налагодження ринкових засад взаємодії суб'єктів, прямо чи опосередковано причетних до інноваційної діяльності в аграрному секторі. Між виробниками інноваційних розробок для аграріїв повинна існувати здорова конкуренція. Держава підтримує тих суб'єктів забезпечення інноваційного розвитку

сільського господарства, які спроможні довести ефективність своєї діяльності.

Прикладом диференційованого підходу до суб'єктів, що забезпечують інноваційний розвиток, є їхня грантова підтримка. Держава чи інші зацікавлені структури оголошують конкурсний відбір серед потенційних грантоодержувачів. Претенденти на грант (котрі планують проведення наукових досліджень, апробацію їхніх результатів на практиці тощо) повинні показати не тільки практичну значущість реалізації поданого на конкурс проекту, а й спроможність самостійно продовжувати відповідну діяльність після завершення грантового фінансування.

Принциповим у формуванні й організації використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва є те, що як на мезорівні, так і на рівні національному поряд з органами державної влади участь у створенні відповідного механізму повинні брати й інші зацікавлені структури. На макрорівні йдеться про залучення до розробки програм підтримки інноваційного розвитку сільського господарства суб'єктів підприємницької діяльності та їхніх об'єднань, співпрацю з іноземними виробниками інноваційних розробок, залучення стейкхолдерів до співфінансування цільових програм інноваційного розвитку системи аграрного виробництва.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Перспективи інноваційного розвитку аграрного виробництва залежать від формування й використання у сільськогосподарських підприємствах та на вищих організаційних рівнях інноваційного потенціалу. Елементами інноваційного потенціалу підприємства, що відображають окремі його функції та види задіяних ресурсів, є такі його складові: кадрова, матеріальна, фінансова, організаційно-управлінська, інформаційна, маркетингова. Ці складові інноваційного потенціалу підприємства є частинами відповідних складових загального його потенціалу. Вони поєднують ті ресурси й умови їхнього використання, що можуть бути задіяні в інноваційній діяльності підприємства.

Процес формування інноваційного потенціалу сільськогосподарських підприємств слід розглядати як комплекс заходів на різних організаційних рівнях. На мікрорівні (підприємства) їхнім змістом є формування потенціалу для реалізації інноваційного проекту. На мезорівні (території, регіону) відповідна діяльність має бути спрямована на: координацію діяльності наукових установ, їхньої співпраці з аграрним бізнесом; розвиток системи аграрного дорадництва; формування інноваційних аграрних кластерів; реалізацію регіональних програм підтримки інно-

ваційного розвитку. На макрорівні (національному) виконуються завдання, пов'язані з фінансуванням аграрної освіти і науки, моніторингом інноваційних процесів у сільському господарстві, підтримкою агровиробників за пріоритетними напрямками їхньої діяльності, реалізацією цільових програм інноваційного розвитку системи аграрного виробництва. Виходячи зі системного підходу до виконання поставлених завдань, ці заходи слід розглядати у рамках єдиного механізму формування й використання інноваційного потенціалу системи аграрного виробництва.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бервено, О. В. та Артамонова, А. Ю., 2017. Методичні підходи щодо активізації інноваційного потенціалу підприємства. *Бізнес Інформ*, 12, с. 171–176.
- Верхоглядова, Н. І. та Каширнікова, І. О. 2013. Методичний підхід до визначення інноваційного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*, [online] 11. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_11_13 [Дата звернення 26 березня 2020].
- Вишнівська, Б. В., 2014. Сутність інноваційного потенціалу аграрних підприємств. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*, 200(1), с.72–75.
- Вікарчук, О. І. та Клімова, І. О., 2018. Сутність інноваційного потенціалу підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*, [online] 2. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2018_2_6 [Дата звернення 26 березня 2020].
- Воронков, С. О., 2013. Чинники розвитку інноваційного потенціалу сучасного підприємства. *Наукові праці МАУП*, 1, с. 168–172.
- Гуторов, А. О., 2018. Інноваційний потенціал розвитку аграрного сектора економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 3(2), с. 183–192.
- Дикань, О. В., 2015. Удосконалення сутності та структури інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*, 50, с. 282–285.
- Драган, О. І., 2015. Методологічні підходи до управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств. *Інтелект XXI*, 3, с. 41–46.
- Захарченко, В. І., Корсікова, Н. М. та Меркулова, М. М. 2012. *Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформацій економіки*. Київ: Центр учбової літератури.
- Кабаченко, Д. В., 2018. Формування механізму оцінювання інноваційного потенціалу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 22(1), с. 135–140.
- Комчатних, О. В., 2014. Графоаналітичний метод оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник Національного транспортного університету*, 30(2), с. 104–110.
- Крисанов, Д. Ф. та Водянка, Л. Д., 2013. Інноваційний потенціал переробно-харчових підприємств: оцінювання та реалізація. *Економіка і прогнозування*, 2, с. 84–105.
- Куцик, В. І., 2016. Аналіз рівня інноваційного потенціалу підприємства: якісний та кількісний аспекти. *Підприємництво і торгівля*, 20, с. 42–46.
- Приймак, Н. С., 2015. Управління інноваційним потенціалом підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, 2(1), с. 112–115.

Черкасова, Т. І. та Богаченко, Я. В., 2017. Формування та оцінка інноваційного потенціалу підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*, 12, с. 14–17.

Шестаковська, Т. Л. та Кушнір, С. О., 2019. Механізм розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору України в контексті забезпечення його економічної безпеки. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 4, с. 89–97.

Янченко, З. Б., 2013а. Інноваційний потенціал підприємства: термінологічні підходи та змістовне наповнення. *Бізнес-навігатор*, 2, с. 65–69.

Янченко, З. Б., 2013б. Оцінка достатності інноваційного потенціалу аграрних підприємств. *Бізнес Інформ*, 6, с. 196–201.

Стаття надійшла 05.05.2020

